

„ЗАСТАВА“ излази трајут
у недељу, средом, петком
и недељом.

Цена је на годину 12 фор.
на по год. 6 фор. на чет-
врт године 3 ф. на месец 1
фор. а. вред. за Аустрију,
а за Србију на годину 120
гроша на по год. 60, а на
четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Оглас се рачунају по ко-
личини врта, које из гар-
монта заузимају, и за сваку
врсту плаћа се увек по 6
нов., за жиг увек по 30 н.
Донеси се шаљу уредниш-
тву, а предлата и огласа
администрацији „ЗАСТАВЕ“
у Нови Сад, у кући број 888.
код „златног једнорога.“

Број 90.

У Новоме Саду у среду 5. августа 1870.

Год. V.

У Новом Саду 4. августа.

Последња вест, што је добијемо са бојног поља у тренутку кад ове врсте пишемо, то је брвојав берлински, у коме се јавља, да су Французи напустили и Понтанусон и Нанси. Французи дакле узмичу непрестано. То узмицање Француза сада, када се већ на све стране разнесоше гласови о слави немачког оружја, то француско узмицање после свога пораза на два места, тумаче многи као план наполеонов, по коме хоће да се повуче натраг до Париза и ту да пристане на главну битку; а иза леђа Пруса да организују народни устанак, како би му непријатељ дошао између две ватре, те сигурно пао. Ето, једва после неколико сукоба, па већ такав очигледни план. Ал' и јесте француски цар у таквом расположењу, у коме му се може веровати, да поња голему важност свога несретног положаја. Није то шала! У место очекиване славе оружја свога, у место обновљења славног имена Наполеонида, а оно га потера свугде несрећа за несрећом, пораз за поразом. Зна он, да је сад већ на коцки престо му, и да ће од прве главне битке, од његовог резултата зависити његова будућност цара. Па пошто му је војена сила сада растројена, пошто јој је дух утучен, те се неби могао усудити да пристане на главну битку, то је онда вероватан онај очигледни план, јер би му се лаганим узмицањем и сила ослабила и у ред довела, ако то допусте Пруси, који су нападајима својима сад већ тако убрзали, да се у свакоме тренутку можемо надати главној битци, на коју ће Француску принудити, те да јој што пре рекне: „Шах Паризу!“

Да је страшна забуна у наполеоновом логору, да је тамо забуна, која ће највећа пречити, да се изгубљено поврати, то се види по ситуацији, која влада у Паризу, у срцу француском. Као шт' Берлин кличе на реч свога владоца: „Нека се пуца у славу победе!“, тако се све збуњило у Паризу на вести са брјног поља. Царица Јевђенија осећа такође, да је обављан час блаву, која се можда ваља праштати са славом царичиног положаја, те се спрема на пут. Покушала се и она са својом прокламацијом, као регенткиња, али јој је слабо примиљен њена реч, што се види из огорченог расположења царског отаџинства противу царске фамилије. А да се у Паризу већ незна, шта се ради, то се очет види из једног брвојава у коме се јавља, да је нов министар Паликао вољан употребити све користи, што их као власт може имати приликом опсадног стања париског. Тако се вели, да је заповеђено свима Немцима, што су у Паризу, а има их кажу, до 200,000, да се одмах из Француске селе. Глас је тај ужасан, и он се даје протумачити огорчењем што код Француза данас против Немаца влада, — но крај свег тог, што се, судећи по ситуацији у Паризу може том гласу веровати, очет је с друге стране тешко помислити, да ће образована влада моћи тако варварско дело учинити. Али шта не чине политични обзир, а шта не чини ратно стање!

У таквом добу, које је по владавању Наполеонову кобно, сасвим је природно, што се Орлеанци, изгледом на пад наполеонов исукуше у Брислу, да се посаветују о својем великом наследству, о својој реставрацији. Но они ће се преварити у рачуну, јер ако Наполеон падне, онда пада њиме и царевина, али и монархија, а ту бојме нема ни Орлеанцима опстанка. Пад наполеонов зацело им неће код народа бити препорука, а страна сила неће се ни једна смети мешати у чисто унутарње послове француске.

Положај неутралних сила у тренутку, када се очекује отсуздан сукоб, јоште је једнако опонав, као пре који дан, само се о Русији поговора, да је кнез Горчаков у име Русије а у одобравање осталих неутралних сила предложило Прусској и Француској да учине примирје на четир недеља дана, и да се за то време у којој неутралној вароши отпочну преговори за мир. — Још пре него што се војна отпочела, било је речи, да ће се неутралне силе одмах после прве битке заузети за мир. Стране силе мора да бити код Верга баш важнијег значаја приписују, кад су већ сад побуђене, да утичу у измирење. Међутим тешко да ће од примирја бити што, јер је Вилем рекао, да ће тек после идуче битке повести

преговоре и то, пошто ује у Париз; а и Наполеон ће тешко пристати на предлог горчаковљев; јер где му је колико толико регреса над Прусима; и каквим образом би се Француска дала заступати сад, у овом тренутку, на конгресу мира? Од примирја нема дакле ништа, ма да га неке силе, а особито Италија, желе, јер ова би се радо повукла из галибе у коју је „ваљаном“ политиком своје владе упала.

Можда неће излишно бити, да овде саопштимо нашем свету какав су утисак у Инглеској учиниле вести о победи немачког оружја. „Ингл. Кор.“ пише: „Таку узбујаност у Лондону нисмо доживели јоште од времена кримских ратова, као сад“. И на то приповеда, како се у недељу читава граја подигла пред експедиционим локалом „Обсервера“, јединог листа, што недељом излази, и како је навалоно свет, да купује новине, те да чује шта је ново са бојишта. Вести о немачким победама народ инглески, кажу, врло радо слуша. Ево шта о томе веле ингл. листови. „Мор. Пост“, који је иначе штедио Француску, те је неки чини тон према њој употребљавао, сада отворено вели: „Француска је претрпела велики удар. Њени генерали нису тако штудирали карту Немачке, као што је Молтке проучио Француску; цареве речи, да ће рат дуго трајати и да ће теретан бити, то показује, да ни цар није знао, шта хоће ни како ће то да постигне. Пораз садашњи, доказују то. Не може нам се на ино, а да се већ сад у почетку војне нечудимо физичној и политичној слабости француској.“

На кандидатуру принца Хоенцолерна, која је повод садашњем рату, као кад се са свим заборавило; у Шпанији се још говори о њој. У том питању је министар Сагаста шпанском посланику у Паризу послао депешу, у којој се побјаја грамонтова изјава, да је кандидатура та само интрига против Француске била. Сагаста уверава, да се увек само са принцем договарају а никад са пруском владом. Право Француске, велл даље, по коме хоће при избору шпанског краља свој вето да уложи, не може се без нужних ограничења признати. Шпанска влада напоследак моли, да Грамон исправи оно што је криво говорио. Кандидатура Фернандова, о којој је пре неколико дана било говора, пада сад већ тиме, што је Фернандо изјавио, да га оставе на миру а ваљмо је да се о томе више не пише.

Из Букурешта телеграфису, да австр. — уг. генерални конзул отсудно опориче гласове, што су се промени, да се на ердељској граници концентрује војска. —

НА ДУНАВУ — ИЛИ НА ТИСИ?

„Ми за сад и ва доцније немамо ни на Рајни, ни на Мозлу шта тражити, за то пак моћи ће нас наћи, и ваља да нас нају на Дунаву.“

Овако пише „П. Лојд“ у свом вечерњем листу од 30. јула (11. авг.) бр. 182.

Ми би могли мимо сви линија једнога листа, као мимо гробља проћи, кад не би знали, да је „П. Лојд“ бар у спољашњој политици рој Андрашијев, те нам се не може на ино, него да се на Андрашијеву политику овом приликом обазремо.

Дакле кад је на Рајни и Мозлу „кисело грође“ за Андрашија постало, сад поглед свој баца на Дунав, и вели, да ће свет „моћи наћи, и да ће ваљати да нађе“ ни, т. ј. Мађаре на Дунаву.

Где на Дунаву? То нам се не каже. То може бити на горњем Дунаву, и може значити толико: да ако би Пруска или Прусско-Немачка хтела сад или доцније своје границе и до Литаве, или још и преко Литаве до десне обале Дунава разширити, да ће наћи Мађаре на Дунаву; али то може бити и доље Дунаво, и значити, да ће Мађари своје границе на истоку дуж Дунава ширити, или бар да ће се умешати у то, да се источно питање у интересу Мађара реши.

Ако „П. Лојд“ прво мисли, то немамо шта на то приметити, но можемо без бриге оставити Мађарима, да се захвале Андрашији на политици, која ји је са аустријским Немцима у свезу довела, са оним Немцима, који очевидно на то иду, да се једине са Немачком од „Хамбурга до Трста“, и која је отишла Чехе, ову предстражу противу Немаца од себе; онда ће се уворити Мађари, да кад

падну „Крконоше“, и Карпати неће зауставити Немце, и да ће Мађари од страха, да Русима у руке не падну, и због тога западне и јужне Славене од себе одтуђујући, пасти у руке новог Арнулта, или још и — њен деобе између Руса и Пруса постати. А то све, да се испуни наше пророчство на уг. стране, или боље рећи, да је заман с наше стране Касандрин глас био.

Но другачије је, ако „П. Лојд“ мисли „долни Дунав“ и „исток.“

С те стране нека Андраши избије себи из главе сваку политику „мешања“, јер ће наћи на истом „Дунаву“ цео јужни славенски свет противу себе, и то и у самој земљи, коју он „мађарском“ назива.

Мађари су могли лепу улогу играти на истоку Европе. Улогу је ту намењено био њима географски положај, етнографски састав, и политички значај Угарске.

Па истоку Европе, од Крконоша до црнога мора живе омањи, или средње величине народи, који међу два велика народа и две велике државе, Прусско-Немачком и Русијом стоје, и којима од ови велики народи са стране кад политичке, тако и народне слободе и самосталности опасност прети. Угарска је земља повећа од ти мањи земља, и скоро у средини, а мађарски је народ у средини Угарске. У Угарској има племена од свију околини племена, и с те стране у њој додирна тачка са свима околним народима. У Угарској је политична слобода од 1000 год. одомаћена била, и мађарско племе бијаше до год. 1848. законито, а после тога тактично послало до слободе. Угарско је дакле у обште, а мађарском племену на посе улога намењена била, да буде стојер политичне и народне слободе и самосталности мађарскога и околини народа на истоку Европе, што би онда постала, да је она најпре постала у својим границама „облик источне Европе“ источна Европа у мањем, и да је подигла у вис заставу истините уставне слободе, и грађанске и народне равноправности са надписом: in hoc signo vinces. Но Андрашијева Угарска одбила је, и по свој прилици за навики је осујетила ту улогу своју.

Андрашијева Угарска сложила се са аустријским Немцима на уштрб и пропаст Славена.

Андрашијева Угарска стала је хрватско-србском народу у тројној краљевини ногом за врат; она је наметом Рауха, овога грађанскога Караџе и Хајнауа, пригњечила, а наметом надбискупа Михаљевића понизила, и осрамотила Хрватску и Славонију; она је законом о тобожњој „равноправности народности“, том карикатуром равноправности, она је законом о муниципијама, том сатиром на аутономију, она је својим политичким и презким прогонима мађарски народ и људи, чиме је утајност шимером постала, све до срца ујела, и коме мржње, гњеве, освете посејала; она се једном речи изневерила својем начелу, свом позиву, својој улози — и зато јој више нема смислани значаја на Дунаву, на истоку Европе.

Мађарски народ изневеривши се правој уставној слободи, и отуђивши околне народе, извукао је сам Угарској постоље обетанка — Угарска је изгубила свој *raison d'être*.

Томе је Андраши, томе је мађарска аристократија крива. Она је хтела једним махом два начела утући: начело демократије, и начело народности, те је првим утуком не само своје интересе, него и интересе бечке реакције угодила, за коју је цену и владу аристократије и мађарском племену задобила; другим утуком пак говела је занатливу мађарског, још надувеног и охолост племена.

С тим се пак Андрашијева Угарска у опреку ставила са два начела, која у овом веку Европом овлађују, и која се чине, да су засад не толико у опреци, колико на сметњи једно другом, а то је: начело демократије слободе и народности, која ће се пак начела кад гад у животу изравнати, и у људској и народној равноправности своју хармонију, свој склад наћи.

Било пак да међутим једно, или друго начело, или оба овладају — Андрашијева Угарска биће декомпонирана, растројена. Ако начело демократије слободе овлада, ако на западној и у средњој Европи република завлада — Андрашијевој Угарској у Европи места нема.

Ако начело народности овлада, то ће Угарска између две гвоздене руке: Пруске и Руске

смождена бити. Ако обоје, и то после неке магновене борбе буде, и то ће бити на развалинама аристократије и народно занатичне Угарске, која није пре тога сукоба умела или хтела да та два начела у јавном животу свој изравна.

Андраши, кас што је у унутрашњој, тако је и у спољашњој политици у опреку са собом дошао.

Кад је већ Славене од себе отиснуо, које из привидног страха од Русије, које из бојазни од сами Славена у Аустро-Угарској, и кад је већ у аустријским Немцима наслона тражио — онда је досљедно требао даљег наслона у Прусској тражити, једно што су симпатије и аустријски Немаца на тој страни, друго што би ако и кад Аустрија пропадне, т. ј. кад Немци Немачкој оду, Мађари у Пруса, па и према Русима заштитника наћи могли — али се Андраши превари — ујесе га гуја; он је и ту хтео једним махом двоје постићи, заштити и противу Руса, и противу Пруса, те се наслона на Француску, и Наполеона, удајући се у силу Наполеона, и надајући се такође и успостављењу Пољске у староме виду. Тако је дошло, да је победа Пруса над Наполеоном задала велики удар Андрашијевој Угарској. У борби међу латинским и германским светом изгуби мађарска крва компас свој; у валовима даље борбе, коју ће славенски свет изавати, изгубиће се и брод мађарски.

Тако је судбина хтела тако она казни народе, који свој положај, свој позив не свате.

Ми говорисмо о Андрашијевој Угарској. Но да ли друга Угарска будућности нема?

Тешко, Андрашијева политика јако је компромитовала Угарску саму; она је изгубила симпатије европске демократије; ни Француска јој демократија неће бити захвална, што је Наполеонски цезаризам подпомагала; она је узуредила Пруску и Русију; она је отуђила све околне мање и средње државе и државице, осим неколицине Београдски власника и цинцара; она се омрзнула са Славенима у Аустро-Угарској; Тисна странка није много утекла од Андрашијевој; и она је аристократична, и ексклузивна; странка крајње левице је занатично мађарска, и Шимоњи се жали, што је Хрватској и онолико аутономије дато, колико на паширу стоји, и што Славонија није у мађарске жупаније раздробљена — једини Кошут можда би још могао Угарској помоћи — али тешко да ће се особито после ови догађаја жив у Европу вратити, а што је најгоре, најмање поколење мађарско, на коме би требало да ствар остане, горе је, занатичније, него и којој.

Лека дакле Угарској, или боље рећи мађарском племену у њој нема; Угарска је за демократију постала етнографски, за суседне велике државе и народе географски појам; њу ће постићи судбина Туреке. Само док Пруска и Русија буде у рачун ишло, да она постоји — постојаће, и то у границама, које јој означе.

Не кажемо, да се због тога неће одоцити, или у млогом и пореметити и будућност остали народа на истоку али наше суве недомогоше. Историјом народа влада закон неке нужде, која је много већа, него што ми мислимо, или што је поједино поколење савладати може.

И тако наш драги „П. Лојд“ и г. Андрашије, нема ту ништа ни од горњег ни дољњег Дунава, него хвалите Бога, ако се тако радећи скрасите и — на Тиси.

Из књиге:

„СРБИ И ПОЗИВ СРБИЈЕ У ИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ“.

(Les Serbes et la Mission de la Serbie dans l'Europe d'Orient.)

(Продужење).

Повив Србије у источној Европи разлаже се у петом одељку књиге.

Да се народ слободом и науком прероди, то је, вели писац, чему србска омладина тежити има; али је питање о политичним условима за народно уједињење Срба. По писцу нужно је, пре свега, неко огњиште на коме ће се прикупити и уредоредити снага свога Србства; а Србија међу свима Србским земљама има најгоднији положај за то. „Народно право Србије, ујачено је међународним уговорима; неможе дакле ништа политично сметати редовној размени идеја, којом би се са-

брана народна снага узела до највише моћи и правог јединства. Положај Србије тим је погоднији за политично уједињење народа, што он поставља књожовину у стање, да се она направи уједно и политичном средредом Срба и демократском језгром јужних Славена, па већ тиме и огњиштем слободњачког и напредњачког покрета источне Европе.“ Писац изјављује уверење, да су међу источним хришћанима Славени и Грци природни наследници турске царевине, па додаје: „Славени сачињавају већину, која сједињава у себи јуначке врлине са користима бројне снаге; Славени су, дакле поглавито уздање за ослобођење источне Европе... Славени ли јесу: Срби са Хрватима и Бугари. Нису то само свеке крви што свезују те гране славенске, него и њихови сопствени интереси налажу им, да заједнички и братски (солидарно) раде. Заста, да би учинили да право победи силу, да би осигурали слободу и независност народну, Срби са Хрватима и Бугари треба да се политично уједине. Уједињење то нужно је, јер сваки од тих народа за себе нема довољно бројне снаге; а оно је ђеографски олакшано: земље у којима исти пароди живе, између Јадранског и Црног Мора, нису удаљене једна од друге. Срби, налазећи се у среди, догичу се с једне стране Хрвата, а с друге Бугара. Користима ђеографског и политичног положаја и бројне снаге, што су на страни Срба, нека се додају још својства енергије што их Срби у својој народној заједници сједињавају, па ће се признати, да Србија припада главна радња у великом делу прерођаја источне Европе, прерођаја на основу ускршаја народности.“

Писац илваже појединце демократијске нарави и установе Срба, па закључује: да је Србија, којој је народно право признато и ујачено, по својој ђеографској и политичној положају, и по демократијском духу и карактеру србског народа, позвана да буде „средистем народног јединства, па тиме и демократским језгром за све источне хришћане, — да развије и носи у источној Европи заставу слободе и напретка, човечности.“

Да би тај позив испунила, Србија треба, вели писац, да тежи да развије своју снагу, да умножи своја средства за радњу, и да придобије симпатије Европе и просвећеног света непростаним друштвеним напредовањем. Својим јуначким ослобођењем Србија је посведочила да је дорасла да позив свој. Али деспотијске владе њене ниоу хтеле знати за тај позив. Међутим, народ је и наоприм тих влада показао своју тврду вољу за слободу и напредак. За доказ томе служи слободњачка и напредњачка радња св. Андрејска скупштине од 1858.

Писац напомиње како су све владе које су изневериле слободњачке и напредњачке тежње народа отропоштале се једна за другом, у провалу коју су оне између себе и народа издубиле; па овда пита: „могу-ли они који су данас на влади у Србији, да се некористе поуком што им даје познатије њихових предходника? Искуство прошлости јесте најснажнија подпора коју политична мудрост може наћи кад је питање: по којима политичним начелима да се влада у Србији. Ако људи који се налазе на челу Србије затворе очи пред том истином, они ће учинити оно што се зове морално самоубијство, и што је неравључно од онога што се зове политичка смрт.“

„Опомињући оне кои владају у Србији на дужности њихове према отачбини и према себи, као људима, ја нећу — говори писац — да се придружим онима противницима њиховим, чије се систематично нападање и претерано пребацавање даје објаснити горким жалењем за влвшћу и падом оних који стајаху испод патриотског задатка за све време за које владаху.“

„Има, додаје он, и страних агената што чак и материјална средства нуде писаоцима који су вољни да нером праве табулу рату од политичног и дружанског стања Србије. Ја неверујем да међу синовима земље има и једног јединог који би се толико заборавио, да ступи у заједницу са страним интригантима. Али ипак морам констатовати, да су два или тра млада писаоца предузели да једним махом очисте политички и дружанско поље књожевине, тврдећи да ту нема више ни патриота ни начела. Ти самовани „республиканци“ или „социјалисте“ предају се најнеосновнијем и најнеплоднијем делеку, окривљивању и „разглаголствју“ у питању о Србији, која се по њима дави у благу и у трулежии. Неспособни да сами направљају програм што би послужило као основа за сједињење свију Срба који озбиљно хоћеју слободу и напредак, они ишту да се Србији цело политично и дружанско уређење сасвим изнова даде; а изјављују се као непомириви противници народне странке, која, остајући на практичном пољу, почиње од данашњег стања, и тражи напредујући преображај, који би се темељно на слободи истински ујаченој. Као што се посао тих писаца подудару са страним интригама: савез између агената оних сила које се највише противе слободњачким реформама Србије и лажних республика-

наца и социјалиста дао би се разјаснити овако: идући у радикалности даље него што се то може под уставном монархијом, претерани реформатори развијају тако тактику која слаби и потири утицај оних родољуба, што веле да су слободњаци и ако су у државној служби уставне монархије. Но ја ипак мислим да могу казати, да ти млади писаоци стоје изван сваког одношаја са страним интригантима. Али, они који би хтели да се у данашњим приликама направе у Србији апостолима ресубликанизма, треба да знају да тиме неће учинити никакву услугу слободи. Прогласити ресублику за Србију докле се ова књожевина налази још под гаранцијом монархијских сила, значило би очевидно, изазвати интервенцију тих сила о трошку народног права, слободе. А здрави разум и патриотизам нећеју никад будућности народа жртвовати успешна смелости за једину цену. Највећа услуга коју пријатељи слободе слободи учинити могу, биће у овоме: да се одбију све интриге и маневре што су противу народног права срачуњене. Ето зашто и ја сматрам да сам дужан изјавити се противу своју тих интрига и маневра, па ма одкуд оне долазиле, ма у којем облику и ма под којим именом да се развијају.“

„А нећу да се придружим, вели најпосле писац, ни онима противницима данашњег стања Србије, којима се истина неможе одрећи добра намера, али који се служе онаквим начином говора што више може да огорчи и удали него да убеди и зближи. Далеко од тога да сроди све родољубе у једној истој мисли, тај начин говора само распаљује осетљивости, и баца раздор и међу оно мало патриотских писалаца који сви имају да се боре противу истих тегова, који су сви свезани истим интересима, и који сви мисле да служе истој ствари. Најо-ли најпреча потреба за Србе да сједине сву снагу своју око демократијских уставна, око начела слободе и напретка? А да се дође до таквог сједињења, ваља радити да се олакша зближење међу напредњачким родољубима добре воље, па ма колико се они иначе, у споредним питањима, разликовали. Слободу у Србији и у источној Европи неће утврдити особе усамљене и за одпор неспособне, него удружење, заједнице енергично састављене, које као такве имају доста моралне снаге да се одуруе насиљу и неправди. А како да се одруже родољуби: где влада дух искључивости, који чини да сваки писац има свој барјак, а сваки лист своју чету за себе? Измирење мњења и тежња, без обзира на лична питања, може једино довести Србе слови која ће им дати снагу. Јесте, родољуби треба да корачају напред слободи и независности народној не као противници, него с руком у руци као права браћа; а ја жељео тврдим, да прави синови Србски сви љубе отачбину, да сви они хоћеју, да Србија буде достојна и сетна, и да ће они сви у свако доба бити готови да учине жртве које су нужне да би живили и ирели као поштовања достојни и поштовани Срби.“

(Наставиће се.)

„Моск. Вједомости“ у једном од последњих бројева донеле су следећи чланак и допис један из Париза:

ПРУСОМАНИЈА У РУСКОЈ ШТАМПИ.

Лично немамо ми никаквих антипатија према руској држави. Ми високо ценимо њевине успехе у цивилизацији, као и политичку муцпрост њихових државника и брижљиву, у истина народну династију. Кад бисмо год походили тај крај или само пролазили њиме и нехотице долазило до тог убеђења, да је на јевропскоме континенту тај крај најбоље уређен: свугде ћеш у њему наћи неуморан труд и економски прорачун; сама сировост и непривлачљивост спољних утицаја изгледа се, кад продреш у појединости народног живота и историје. Пруси су скорз и скорз проникнути својим задатком о уједињењу Немачке и дивно увиђају, да се такви задаци не врше ма каквим сентименталним средствима или полутанским мерама. Али њихова несентиментална политика прелази по који пут у бесцеремност у одношају њихову према другим народностима. Дотле, а не даље, по нашем мишљењу, смеју ићи наше пруске симпатије.

*) У ономе што је из књиге: „Срби и позив Србије.“ саопштено у 88 броју „Заставе“, у другом стубу на другој страни листа окрњен је један став, тако да му се смисао незна. Тај став јесте:

„У земљи где влада слобода као право за све једнако, та слобода даје народној свести снагу прег којом изчезава.“

А треба овако:

„У земљи где влада слобода као право за све једнако, та слобода даје народној свести снагу пред којом изчезавају династичке претензије и саревњивости.“

Има још и више других погрешака, али се оне при даљвијем читању дају уочити, тако да их читаоца сам исправити може.

Занимљиво је погледати, како новије јавно мишљење у Русији прати јевропске догађаје, који се у последње доба као у лету развијају пред нашим очима. Образовани део наше публике са живим учешћем прати сваки напредак, сваки корак на путу ослобођења или уједињења, а и не пита себе, какве последице могу из тога да изиђу по нас саме. Он се радује уједињењу Италије под предвођењем Пијемонта, нашег непријатеља у кримскоме рату; он беше на страни Пруској у 1866. години; он мирно погледаше на спајање романских кнежевина, баш као да то спајање не би било управљено правце противу Русије. Он с учешћем праћаше све либералне мере, којима отпоче нова влада у поступању својем према Пољацима, а ако је додичије и нестало тог саучешћа, то су томе криви једино само Пољаци, који нам дадоше прилике, да провидимо истинито стање ствари у западној Русији. Како било да било, до сада наше бескорисне симпатије служажу само на част нашем народном карактеру и тежњи за сваковрсним напретком.

У овај мах стојимо на прагу борбе између два велика народа. На којој страни ваља да су руске симпатије.

Справедљивост иште, да признамо, да су нам у последње време и једни и други непријатељи. И ако не у једнакој мери. С Прусијом до сад нисмо имали јавних судара, али не треба бац бог зна колико пронакљивости, па да се види, какву ћемо тешку борбу имати водити с уједињеном Немачком, ако не бисмо хтели јој жртвовати своје завадне крајеве, свој значај велике државе, своје словетство и т. д. Наша је задаћа сада потпуна неутралност. Али та задаћа није тако проста, као што изгледа у први мах. Мудра политика не иште само равнодушну или радознаду неутралност, него хоће да умемо извући из свога згодног положаја користи за себе, те да, и не видећи мача, развијемо још у напред решење најважнијих по нас питања. Имајући ту задаћу пред очима није могуће не бити оправдљив према вештим машинацијама Бизмарковим и његових агената, који знају тако далеко рапростирати политичке магле и налазити у суседним крајевима онаке елементе, какви су им потребни.

Разгледајући неке органе наше штампе, нехотице ти се намеће питање: какви то интереси вођу ову или ону редакцију, да позивају не да будемо просто неутрални, него скоро да нам се ваља умешати у корист Прусији. Рад' тога се употребљује у осталом доета грађана тактика: штампају се дописи, што их је бог зна ко и где написао, бирају се извештаји, који одговарају цели, а исто се тако и увеличавају или умањују, већ како је кад потребно; доноси се изводи из енглеских новина, које имају уплива, као да би наши интереси били истоветни с интересима Енглеске! Смеју се поводу рата, као да би се битност ствари налазила у поводу, а не у увероцима, који учинише, да је рат неизбежан и т. д. Ми не мислимо, да би таквим маневрама речени органи могли заварати већину својих читалаца, па она колико му драго била неразвијена. Но можда ти листови не иду толико за тим, да убеде своје читаоце, колико да покажу онима којима треба, како је знатан део руског општег мњења непријатељ Французима, а пријатељ Прусима? Још један пут питамо: чијем интересу раде наши новинарски Прусомани?

II.

У допису из Париза од 13. јула казује се ово:

У последње се доба опште мишљење бавило само о документима, што их обнародоващо обе странке што ступају у бој. У њима како сте и сами могли видети, јасно се слика лукава политика Прусије, а сви искази гроза Бизмарка, у очима расудљивих и беспристрасних људи, падају на њога самог; но колико има сада људи, што остадоше расудљиви и беспристрасни? У сред раздражљивог тона штампе како обојих ратних странака, тако и других држава мање или више интересованих у садањој борби, беспристрасни положај руске штампе, а особито „Моск. Вјед.“, која одмах у почетку доказиваше, да је Русија особито сада дужна држати се строге неутралности, и то дотле, докле је достојанство њезино као велике јевропске државе и њевини властити руски интереси не зову, да се и она умеша, тај је беспристрасни положај примећен одмах у читавој Француској, где у осталом никако не моглоше себи ни представити, да би Русија могла на ново упасти у пређашњу погрешку и закључити, као што трубише пруски листови, савез с Прусијом, која за време источног рата остаде неутрална не без дволичности, и то тада, када опште мњење и штампа у Прусији беху управо непријатељски према Русији. Исто тако не беше могуће помислити, да ће пруска политика уједињења, која већ 1849. год. својим интригама у балтичким губернијама показа, какве и које су јој цели, да ће дакле така политика моћи побунити учешћа у Русији. Но пруски листови понављаху то на сва уста, и овде већ почеше да верују у могућ-

ност савеза Русије с Прусијом. Слободан извара руског општег мишљења по својим главнијим органима доказе, да у Русији влада у истина руска политика, и званични проглас о неутралности, што та руска влада изнесе на јавност, умори све духове.

Цела је сквар у томе, што за беспристрасног човека, који мотри на ствари слободном мишљу и не под утицајем материјалних интереса, које ћеш сад тако често моћи и онде, где им се нико и не нада, завојевачка политика Прусије, која се из државе од 18 милијона душа, на очиглед зачуђеној, потиштеној и несагласној међу собом Јевропи, претури у монархију са 40 милијона становништва, која по својој вољи разурви основу политичке равнотеже, и раширив своје праве јачега од руске границе до Колна, од Берлина до Минхена и Бадена, с премила се, да влада у Италији и у Мадриду, као што већ влада у Букурешту и на Дунаву таква је политика морала та пре та после подићи противу себе општа и поједина права и интересе. За сваког је беспристрасног човека исто тако очевидно, да Јевропа ослањајући се само на Прашки уговор и заборављајући на Бечке уговоре, знаћаше само за Северни савез, у коме је Прусија, Саксонија и др., и јужни савез, који се имао образовати и које му се имала одредити свеза са Северним савезом. По за оделене уговоре, што их тајно склопи г. Фон Бизмарк, Јевропа не зна ништа, или бар не званично. За њу Баварска, Виртемберг, велика херцогвина Баденска и др. је су државе независне и нешто са свим друго, него што је Прусија. И тако, аке те државе помажу Прусији у овоме рату, то се оне са своје стране просто мешају у пруску ствар, па ако се допусти то мешање у корист Прусији, то се морају допустити и друга мешања у корист Француској. Данска има права да изјави многог незадовољство Прусији; Аустрија је исто тако по свој прилици пожелети, да освети нанесене јој губитке и можда баца погледе на неке делове баварске територије, у след чега, мимоходом да речем, Аустрија би престала тежити на Истоку и мислити о освојењу целог Дунава. Овде сви врло добро увиђају, да при том општем „прешмтању“ територија, које ће бити последак постављање преграде раширењу пруске силе, Русија ваља да добије како материјалну, тако исто и моралну награду.

Србија и србска жељезница.

IV.

Посматрања, о којима се до сада реч водила, имала су целу нужду жељезнице у Србији доказати и принципе грађења развистријети. Остаје ми још треће напоменути, што је са горњим у свези, ако Србија усвоји принцип државног грађења једне или друге врсте.

Србија је нужно организовање техничког кора, који би био школа за младе српске техничаре, који би после сами у отању били мрежу жељезница по српским крајевима извадати, званија код готови државни жељезница заузети, техничке више науке у земљи подићи на степен други образовани народа. Ова идеја није нова, мађарска је влада делом извела пре три године креирајући „дирекцију за грађење жељезница“. Ја тврдим, да је то најкенијалији створ мађарске владе од њеног постанка, и тиме је такви патријотизам посведочила, као ниједном другом својом институцијом. Постигла је већ од чести и постиће кроз најкраће време, да ће се са странцима од странаца еманциповати у ступца баш оној, у којој је еманциповати врло тешко изгледало. Део је директора Томена и инжењера са Бренера, да мађарска већ сада има млади инжењера, који су на ступњу савремени европски стручњаци; дело је њихово, да се од чести у Угарској данас у 50 проц. јединије државне жељезнице зидају, нежели у Аустрији; дело је њихово уштеда много милијона. Што је мрачни страна код угарске комуникације, спада на министарство исте струге.

Истим путем ваља Србија да пође; и креирање српске дирекције за жељезнице дакши би њој посао био него Мађарима, почем би Србија већим делом не страпце, него већим делом Славене: Чехе, Хрвате, Словинце задобити могла, људе стручне и гласовите. Изкусни Србаља држим било би најмање, јер на жалост њихова комодија није им долуштала, одавати се на трудни живот жељезничара; радије су постајали инжењери варошки, жуланијски, тражили професуре на нижим реалкама и бог те пита шта, само не оно за чега су се образовали, или требали образовати. Пок ми не вамере моје знане и незнање колеге, али је горка истина кад тврдим, да су српски техничари већим делом залуд арчили бабино и народно благо. Једни су своје науке до полак изучили, други су свршили па их о клин обесили или на полак пута застали, и своју своју теорију „са ланцем“ упражњавају. Непоњатно је данашњим даном, кад се млади људи дове за званија жељезничка са месецном платом од 100 и више форината, да то српске

техничаре не дира. Од Срба техничара има ваља 50 проц. недовршени и што се незанимају са својом науком, други 50 проц. иду трагом старе школе занимајући се са којекваким стигницама, и једна их можда 10 има при свима аустро-угарским жељезницама. Један ми пријатељ из Србије карактеристично рад и будућност српски инжењера овим речима: „Оставку сам дао на моје звање из узрока тога, што ми се досадило улице нивелисати, калдрисати и куће оправљати, и што сам видео, да и ако се кроз годину или две дана српска жељезница одпочне градити, да ће српски инжењери подчињену улогу играти, па зато ме ево видите, гди са Енглезима српској жељезници градим.“

Српска дирекција имала би задаћу изваћи најбољу линију, детаљ пројект и прорачун од исте зготовити. То је посао од 12—16 месеци. Док би се држава постарала да подучи маче за оделења нађе, за то време би дирекција могла одма започети најужнија и знаменитија градива, да би се радни из земље обучавали послу жељезничком. Да ће странци из земље новац извући не стоји, јер ће се радо сваки подизач послужити са домаћим јединицама силама, ако се могу употребити, нежели са страним скупљим. Даје остају на роду у Србији врло разни начини, да своје капитале и силе на своју корист и спекулацију употребе, ако то узмете и разумео буде. Прва српска окупштина што ће се састати, имаће решити судбу српске главне жељезнице.

Завршујући ове чланке међем на срце српском народу и српској влади, да оствари идеју српске жељезнице, јер она ће бити чинилац српске моћи и будућности; а при остварању ако не жели поплаву туђинаца, негативну ласну за свој народ; ако хоће обртљиву и техничку струку у својој земљи да одомаћи и на степен данашње европске образованости да подигне, то онда носе никако путем концесије градити. Практични узроци говоре проти чисто државном издању. Са елиминавањем ова два начина све је друго јасно.

У Креници. Никола Станковић.

ЗАДРУГА ЗА ОСНИВАЊЕ ШТАМПАРИЈЕ У НОВОМЕ САДУ.

Скоро сва књижевна радња наша с ове стране Саве с малим изузетком усредсређена је у Новоме Саду. Ту излазе три политична и више других разноврсних листова; ту је „Матица Српска“ са својим књижевним органима; ту је ево већ три године дана седмично омладинског одбора, који уређује и издаје омладинске органе; ту је српско народно поворшито; ту најпосле сваке године угледају света по неколико књижевних дела, које поједини писци сами на свој рачун на свет издају. За ову толику књижевну радњу имаде у Новоме Саду само две штампарије, које су још и пре подруг десетине година постојале, кад књижевна радња у овоме месту ни у четвртину није тако развијена и разграната била као данас. За то и није ни мало чудо, што скоро сви књижевни производи не могу уредно да излазе, јер те две штампарије нису у стању сав тај огроман посао да савладају, особито кад се још узме у обзир, да је једна од тих двају штампарија у туђинским рукама, и тако су Срби понајвише на само једну штампарију ограничени. Већ од дужег времена осећа се потреба, која сваки даном све већма расте, да се у Новоме Саду установи још једна трећа штампарија, која би много припомога дала, да књижевни производи наши уредније излазе, јер бар ако ништа друго, не би се нико могао онда извињавати, да је нагомилан посао у штампарији узрок закашњеном излазу каквог дела, што се сада даде оправдати, и што је сада заиста поглавни узрок, да многа књижевна дела, наиме листови неуредно излазе.

Осим свега тога још се живље осећа потреба да ми Срби у овим земљама треба да имамо један свакидашњи политични лист, који би једина кадар био подмиривати разноврсне потребе наше на овом пољу. Овакови политични листови, каквих данас имамо, који два или највише три пута на недељу излазе, не могу с довољно пажње пратити светске догађаје, што се око нас тако брзо развијају, а исто тако не могу довољно простора и снаге да посвете нашим народним потребима. Поједини човек тешко би се могао код нас подухватити, да издаје такав један свакидашњи политичан лист, јер се на то износују велике материјалне жртве. Што поједини не може учинити, то ће извршити удружена снага. Свакидашњи лист за сад би могла код нас издавати само задруга каква, која би имала на расположењу своју штампарију, те би таме постављена била у положају, да може јединице лист издавати, него поједини подизач. Који штампарију мора скупно да плаћа.

Живо осећајући ове потребе, састало се пре неколико месеци овде у Новоме Саду неколико пријатеља, да се договоре о начину,

како би се дала склопити задруга једна, која би цел била оснивање штампарије и издавање једног свакидашњег листа. Резултат договора тих био је тај, да је издат позив на једномишљенике како овде у Новоме Саду, тако и по другим местима, у коме се позивају да ступе у задругу за оснивање штампарије и издавање једног свакидашњег листа. По израђеном нацрту састојала би се та задруга из 300 чланова, од којих би сваки уложио прилог од 100 фор., на који би му се плаћало 6% интерес све докле, док се не би од прихода штампарије и листа цео капитал натраг повратио свима учесницима. Што се тиче листа, ту се управо не мисли нов оснивати, него је намера, да се откупи политичан лист, који већ сада постоји, и да се сваки дан издаје.

Да је подухвато ово заиста умесно, довољно нам сведочи та околност, што су се браћа са свију страна већ лепо одазвала, јер се до сад пријавило већ до близу 200 учесника, који су потписали обвезнице, да ће на оснивање штампарије и издавање листа исплатити 100 фор. у три рате; још се очекују одговори са многих страна, куда су позивнице мало доцније доспеле, и како се наврши број учесника на 300, одмах ће их одбор сазвати у скупштину, где ће се задруга установити и одмах приступити свакој раду.

И тако се можемо поуздано надати, да ће мо скорим временом видети две велике потребе подмирене: имаћемо штампарију и један свакидашњи политичан лист, који ће начела слободоумне народне странке свуда по народу нашем распрострајати.

Илија Вучетић.

ДОПИСИ.

БУДИМ, 26. јула. (Калуђерски по-слови.) У министарству просвете у Будиму пертрактирао се ови дана штампани брзојав, који су калуђери управили на ратно министарство у Беч, да обустави комисије по манастирима, и да упути њег. преувизишност г. администратора патријаршије српске, да изашље архим. Стануловића на развиђење по манастирима. Како се у штампаном брзојаву говори о народном сабору, о народу српском, о његовом добру и праву, и нашо тај брзојав смера, о томе нећу речи троштити, јер осим продани душа, сваки свестан Србин познаје данас добро домаће невере своје; — доста да је овдашње министарство ту штампану лажну инштацију калуђерску, видећи да се у њој дуготрпом калуђерском шуваком само царисејски квасац замешује, царевинском војеном министарству са аутономног гледишта просто натраг повратило, примећујући уједно, да је то ствар која се самота сабора тиче. Дакле и само министарство признаје, да је народни сабор највеће законодавно тело, које уређује животне ствари српске, али црне камилавке неће за то да знају.

Оће ли царевинско војено министарство тај штампани брзојав ад акта бацити, или ће га послати њег. преув. г. администратору патријаршије српске, то је све једно; — ми имамо калуђерима само ово рећи: прошло је оно време, кад су калуђери народ заслепљивали, да народ не види како они арче народно благо без рачуна; прошло је оно време, кад су калуђери азјатски дангубили и трешили, без да су коме одговарали; прошло је оно време, кад су калуђери најсветије дужности напуштали, господовали и дембеливали, и немилеце харчили што је народ стекао: данас мора и калуђер као и сваки други поштен Србин, у зноју свога лица своју кору леба јести. Народ српски не узда се више ни где у никог, он сам чува и принавља аманет свога права и пеће више те жалостне сцене на своје огњишту да трпи, него он више да се калуђери именом српског народа подижу и да му права и интересе они због своје личне користи тамане и гаве. Бадава господо калуђери! саму неистину на сабору и ваи сабора заступате, вашиим је оплеткама једанпут за свагда крај учињен; бадава палите громове из ваше паклене оружане, свест је народа српског јача од нашег огња, бадава криво словите у име православа, народ српски има данас здравог суђења и поштенос осећања.

Не мојте дакле противу унутрашње вредности свога народа и његове будућности ваше стреле управљати, већ покажите да сте врли синови српског народа, па ћемо онда браћа бити, то вам отворено кажемо!

Српско општество братски позивамо нека види, како нам свима калуђери о глави раде, и нека не буде слено робље калуђерско, већ нека стане верно и непритворно уз народ свој.

Јошт би имао да опишем читаоцима „Заставе“ туђњу слику будимске скупштине на дан светог Илије ради одржања епископата бучимског државе, коју није покренула свест о своје народном и човечанском достојанству, већ коју је покренула гуја из потаје која живот у грудима трује. Али ту се вештије перо спрема да вам допис пошље.

Француско-пруски рат.

„Победи ли пруско-немачка војска и у овој главној одсудној битци, то ћемо онда тек по улазку у Париз повести дипломатске преговоре,“ рекао је пруски краљ Вилем, руском цару Александру, који га је вапитао, да ли би он вољан био, да се неутралне европске велесиле ради измирења зарађених држава умошају. Непрестани успеси пруско-немачког оружја на бојном пољу и повлачење француске војске у унутарност своје земље ојемлише Вилема, да на освојење и самог Париза с поуздањем помишља. Да ли ће му пак и овај покушај, као и сви досадањи срећно за руком поћи, и да ли ће под Мецом уздуж реке Мозела концентровану француску војску, својим надмоћијем у главном, и као што многи јављају одсудном боју разбити и себи пута у Париз прокрцити, засад се још за извесно незна, јер премда је десно и лево крило француске војске јаке ударе претрпело, то је ипак центрум, који сачињава главну армију, досад остао недодирнут, а с друге стране и пруско-немачка војска, ма да је с много већом силом нападана и побеђивана, ипак је — као што сами званични и приватни немачки извештаји јављају — врло знатне губитке у прошлени бојевима претрпела. Међутим тачнији и доставерији опис војне снаге обих зарађених држава досле су званичне пруске новине, по коме би ратна снага овако стојала:

Немачка армада:

Десно крило под ђенералом Штајнмецом састоји се из 7. и 8. војеног кора код Св. Авола, на француском земљишту између Меца и Саарбрика, које броји свега са резервом 70.000 војника и 80 топова.

Центрум под заповедништвом принца Фридриха Карла, који се кренуо од Саргеминада према главном француском војеном стану састоји се из 1., 2., 3., 4., 6., 9., 12. кора гарде, на броју 280.000 војника и 640 топова.

Лево крило под престолонаследником пруским попут Нанси-а; састоји се из 5. и 11. северонемачког, 1. и 2. баварског војеног кора, виртембершке армије, хесенске и баденске дивизије, броји 170.000 војника са 400 топова.

Пруско-немачка војска броји дакле свега 520.000 војника и 1080 топова. При том кад се узме у обзир да пра јаком продирању у унутарност Француске, пруско-немачка војска ради своје сопствене сигурности принуђена је бар 120.000 војника за собом оставити, који ће главније француске градове поседнуће држати. И по томе би дакле пруско-немачка војска највише 400.000 војника за одсудну борбу на мовелској линији поставити могла.

Француска армада:

Састоји се из: II. III. и IV. војеног кора под заповедништвом ђенерала Фросара, Декампа и Ламарола, који се налазе у и око Меца;

V. војеног кора, под заповедништвом ђенерала Феља-а, који је једну дивизију оставио у Бачу, а осталом војском повлачи се од Саар-Унијона према реци Мозелу;

I. војеног кора под маршалом Мак Махоном, који је једну дивизију оставио у Штрасбург и од Саарбурга повукао се према Нанси;

VI. војеног кора под заповедништвом ђенерала Канробера, који је од чести ради примши Мак Махону према Саарбургу отишао, од чести око Нанси-а се настанио.

Царске гарде под управом ђенерала Бурбакија.

Овамо се рачунају и три дивизије ђенерала Трохи-а, које су се од Кербурга према Мозелу повукле: Свега француске војске 24 пешачке и 4 коњаничке дивизије, дакле највише 300.000 војника и 800 топова.

По овим горњим цифрама, надмоћије пруско-немачке војске износило би дакле у 100.000 војника.

VII. војени кор, који се сад тек образује, биће послан ради боље посаде у Штрасбург из Бесансона. Осим ове војске налазе се више регимената мобилне гарде и жандармерије у војеном стану шалонском, тако исто по новијим брзојавима из Париза оправиле се у главан стан француске војске за врло кратко време преко 70.000 ново регрутовани војника, које би учинило, да би се француска војска са пруско-немачком по броју изједначила.

— О биткама код Саарбрика, Вајсенбурга, Верта и Шпихера тек сад стижу поједини опширнији извештаји с пруске стране. Као што је већ јављено, код Саарбрика било је две битке: прва при крају месеца јула, кад су се Французи први пут латили офанзиве и при слабој одбрани пруско-немачке војске помешито место заузеле, друга 25. јула, кад су Пруси с јачом силом напали и после жестоке борбе, почем су Французи са свију страна варош западили, исту освојили.

О тој другој битци изашао је с пруске стране следећи писмени извештај:

Саарбрик, 25. јула, с вечера. Истог дана од ране зоре била је пруска артиљерија са две батерије топова с Французима, који су у много већем броју јако посели висове над Шпихером до Штерингена, врло жесток бој.

Грмњава топова тек је у мрклу ноћ престала, да би се главне предотраже у шумовитим висовима на 2000 корачаји од Шпихерберга обшачити могле. За време пуцњава топова пре подне, трчали су наредници пруско-немачке војске по околини Саарбрика и за тили час кришу 4, 5 или 6 батерија пруске артиљерије, затим 39. а за овом укаже се 40., 48., 52., 12., 77., 39., 74. на бојном пољу. Осим ови равне регименте киразира и хусара, 8. ловачки батаљон и остала пруска војска. И после тога бој се одпочне; Француза је било до 50.000 војника, и испочетка у најжешћу ватру ушла је 39. пруска регимента, која се са нечувеном храброшћу борила; у помоћ десном крилу прикочила је била тек доцније 48. регимента затим 40., која је 39. на вису Шпихерберга заменила. — Борба је била врло жестока и тек је ношто око 7 часова с вечера попустила, али топови с обе стране непресташе сипати ватру и под саму мрклу ноћ.

Французи су потучени и са свију њихови положаја потиснути. Број мртви с њихове стране врло је значајан, јер на Шпихерском брду лежаху они гомилама потучени, али је и пруско-немачка војска јаке губитке претрпела; тачан извештај тек ћу вам доцније моћи донети. Кад се у обзир узме продрљива нападај од стране пруске војске, која је у почетку боја према Французима врло незнатна била и према овима незгодан положај заузимала, то би се данашњи успех пруског оружја ма с великим губитцима сјајним назвати могао. Положај Француза беше много бољи, него оних, који су се у тврђама налазили, али је ипак 39. пруска регимента борбу одпочела и с великим напором исту победоносно издржала. Већ је мркла ноћ наступила, и још се пуцњава појединих топова чује, и докле ја ово у гостијоник пишем непрестано леже у масама пруске војне колоне кроз варош на бојно поље; али оне неће већ на значајнији одпор кини, јер је већ стигла вест, да Французи напуштају своје јаке положаје и да се даље на висове повлаче. Становништво Саарбрика и околине с ванредним пожртвовањем притиче у помоћ пруским рањеницима; више кола ови људи отишло је са војима и другим потребама, да рањенике са бојног поља ради неге у оближње болнице однесу. Борба је дакле била у малој близини Саарбрика.

Почем сам с почетка 2 рањеника у болничка кола однео и трећег, из 40. регименте, коме је десна рука сасвим раздрукана била и који је један хитац у дољем делу тела задобио, носио, нисам шљиме ни 100 кораци учинио, а оп у очајничким боловима на мојим рукама испусти душу своју. Ја га опустим доле, узем његову острагушу и чебану, за тили час успнем се на шпихерски вис и ступим у редове 39. пруске регименте, и на моју велику радост уверим се, да још нешто вреди острагуша у рукама једног старог кавалеристе!

Саарбрик, 26. авг. 7 часова изјутра. Број мртви и рањени с пруско-немачке стране још се са извештошћу не може одредити: одрилик прелази преко 1000. — Губитак Француза готово је толики исти. Освојене висове поселе су пруске трупе, које се још непрестано прикупљају, да би се и по броју с Французима мерити и исте сасвим уништити (!) могло. — Најдаље до сутра стиће вам вест о бежању и поразу француске војске; с пруске стране највише претрпеше губитака 40. 39. и 12. регименте.

Један војени лекар, који је при битци код Вајсенбурга очевидан био приповеда о безпримерном барбаризму Туркоса и Зуава. Он је својим очима гледао, како су готово полумртви Зуави око себе рањене Немце пожељима клади и мрцварили, али уједно придаје, да су и Баварци шљима ужасно поступали. Баварци су на њи само по једанпут пушке изабацили и одма затим бајонетима напали и напоследку их кундаком обарали. Французи су већим делом рањени у главу. Исти очевидан не може доста да се навали храбрости Бавараца, који су неописаном продрљивошћу и грдним губитцима трипут на вис под Вајсенбургом јуришали, и трипут жестоком ватром топова и јаким одпором Француза потиснути били, и који су тек са свом прикупљеном снагом по четврти пут с грдним губитцима истог се дочепати могли.

Немачки официри јављају о битци код Вајсенбурга, да су Французи у другим војеним редовима на једном брежуљку иза бусија, кад су немачке војне трупе напред продирале, у даљини од 1200 корачаји изненада са земље ужасну ватру просули. Али тавад ипак нису допрла до немачки трупа. Тек кад су се немачке трупе без пуцања на 500 до 600 корачаји примакле, учестали су јаки њини губитци. Али се оне ипак у своје продавању не задржаше. Већ при растојању на 400 корачаји, насташе опет француске кугле безосасе, и без икакве вреде прелетаху преко глава пруско-немачки трупа. На 300 корачаји задржу се Немци, и отворе жестоку ватру на Французе. Ова једна главнија ватра салони одма одважност и храброст Француза; они број напустише своје утврђене положаје у највећем

нереду почеше бегати. Престолонаследник пруски стави се на чело пруско-немачке кавалерије и гонио је до мркле ноћи готово цело десно крило Мак Махонове армије.

Нови Сад, 4. авг. Јуче је била седница патронатска, у којој је осим други предмета, поведена реч о избору професора, који је у пређашњој седници већином гласова обављен, наиме пак проф. Јос. Поповића. Од стране мањине предлагало се, да се бар услов стави, да избор тај важи, ако избрани у законито прописаном року, дакле до 15. окт. професорски испит положи. Пошто је одложено при пређашњем избору без ове клаузуле, то су Милетић и Чолић намерили из патронага изуступити, и общини, која ји је изабрала резигнацију поднети, јер се немогу сложити са системом, по којој се људи, који нису за професуру прављали се, примају за професоре и овда, кад има људи, који су професорске курсове свршили, и још и докторат из своје струке и науке положили, као што је у овом случају било, где је избрани предпостављен дру Милану Ђорђевићу, који је свршавши професорске курсове докторат филозофије у Прагу положио. Ово је начелна ствар, и мањина немогући на таки поступак одговорност носити не може друго учинити, него се са тога пола натраг повући.

Из Темишвара добили смо јуче телеграфску вест, да је тамо преминуо Срећко-Феликс-Михајловић, у дубокој старости својој; у Новом Саду је јуче великим звоном оглашен; он је био у своје доба чувен са свога практичког знања, због чега су много већи званичници, и сами Маџари, од њега савет тражили; он је био вршњак и друг покојног патријарха Рајачића, и био је уз овога год. 1849. подпредседник одбора. У јавни живот народа није се иначе мешао, али није ни смео, као што многи његова доба чинише и чине; шта више он је са живим саучешћем пратио тегај наши народни ствари, и био је на страни народног и млађаног духовног кретања, у чему су млађи само доказ умесности своји тежња сматрали. Лака му буди црна земља!

Погрешком књиговесца разаслато је више књига: „Рад задруге Срба занатлија“ у којима нема задругиног пословника, услед чега одбор новосадски српски занатлија овим умољава сваког оног брата, који је поменути књигу без пословника добио, да што пре натраг поврати, како би исто с пословником добио.

ПОЗИВ

на пету

скупштину уједињене омладине српске.

Годишњи одбор уједињене омладине српске одлучио је, да скупштина уједињене омладине српске ове године у Новом Саду буде и то 27. августа (8. септембра) о. г.

Дајући ово на знање, позивам све чланове уједињене омладине српске а и осталу браћу Србе и сестре Српкиње, који би се хтели за чланове уписати, да дођу на ту скупштину, пошто је по уставу само скупштина уједињене омладине српске позвана да прима чланове.

У Новом Саду 1. авг. 1870.

А. Хаџић, с. р.
председник год. одбора
уједињене омладине српске.

ЧЛАНОВИМА УЈЕДИЊЕНЕ ОМЛАДИНЕ СРПСКЕ.

Позивам све чланове уједињене омладине српске а и све другу браћу Србе, који би хтели на скупштину омладинску у Нови Сад доћи а овде немају свога, код кога би се могла настанити, да изволе ту своју намеру пријавити председнику годишњег одбора омладинског, и то најдаље до 24. августа о. г. да би се одбор могао постарати за времена за потребне станове.

У Новом Саду 1. авг. 1870.

А. Хаџић, с. р.
председник год. одбора
уједињене омладине српске.

ПОЗИВ на све ПЕВАЧКЕ ДРУЖИНЕ.

Према одлуци годишњег одбора да овогодишња скупштина омладинска у Новом Саду буде, позивам све певачке дружине да изволе најдуже до 20. августа о. г. јавити председнику годишњег одбора, да ли ће моћи суделовати као дружине на беседи, коју ће том приликом у корист омладинском фонду приредити овдашње српско певачко друштво.

У Новом Саду 1. авг. 1870.

А. Хаџић, с. р.
председник год. одбора
уједињене омладине српске.

НОВИЈЕ.

ТЕЛЕГРАМИ.

Берлин (званично) 1. авг. Французи оставише Понт-а-Мусон, а Пруси га заузеше. Французи оставише и Нанси. Пруси разорише железницу од Нансија до Фруара.

Париз 3. авг. Наполеон и француски престолонаследник оставише Мец и повукоше се у Верден. Пруси придоше у Вијон и на реку Мозел. При покушаном прелазу преко Мозела после боја, који је четир часа трајао Пруси су потиснути. У париском предграђу Лавалет бундула је побуна; 50 уапшено; само становништво настоји, да се побуна угуши.

Берлин 3. авг. Код Меца јуче сјајна победа.
(Ове телеграме разасламо у Нов. Саду посебно. У.)

Новије са бојног поља, што нам је данашња пошта донела, своди се на ово:

Берлин, 2. авг. (званично из великог главног стана Херни од 1. авг. у вече.) Један непријатељски батаљон, који је железницом од Меца управљен Понт-а-Мусон-у, одбеже без прљага, када наша инвентарија данас у јутру опсади варош. Французи су напустили Нанси.

Парис, 2. авг. Овамо је стигла депеша из Меца од 1. авг. после подне, која вели, да је у Мец стигла помоћ и да слободњаци рулом придолазе.

Из Париза се чује ово: У политичким круговима разликује се једна изрека Тјерова, по којој нема више говора о царевини Француској; нема више цара, а без цара нема ни царике; наследница је република.

Оповицанске вође неће још да даду внак ва уста на к, него мисле, да би ваљало, да Наполеон сам претрпи још овај предстојећи удар.

Царица је понудила опозицији, да изабере једну сталну комисију из сената и законодавног тела. Опозиција је ту понуду одбила. — Париз се снабдева раном.

У австр. посланству још досад небеше никад така велика навала молбеника као сада; стаже Немца, што живе у Паризу, врло је жалосно. И сами аустријски Немци нису поштеђени; на јавним местима несмеју говорити свога језика, ако хоће, да их не инсултују.

Сваки дан се све више и више немачких породица селе у Швајцарску и Инглеску. — Међутим надају се, да ће ново министарство повући натраг заповест по којој се Немци морају селити из Париза.

Из Берлина: Кад чуше у Берлину, да ће Немци из Париза да терају изјави „Норд. Ал. Цајт.“: Неверујемо, да ће се Немачка дати за осветом, те да Французима врати жао за срамоту; немачка влада неће кривити ниједног француског поданика, који је у Пруској, што је несрећан да припада земљи, којој је владалац: Наполеон IV., Француз, што су у Немачкој могу бити мирни, увериће се, да је Немачка, која корача на челу цивилизације.

Флоренција: Говори се, да је папа на Антонијелију честитао пруском краљу победу, па да му је отуд одговорено, да ће Немачка бранити Рим, ако му то устреба. Овде се то узима као претња против намере тал. владе, да приђе у помоћ Бонапартизму, који је сада у невољи.

Трговина и обртност.

Пешта, 1. августа. Као што је обично на крају недеље, тако је и данас био обрт у свима зрнима ограничен, цене се нису промениле.

Пешта 2. августа. Рађа са раном на данашњој нашој пријаци била је сасвим без икаква значаја због сутрашњег празника. Цене су већином остале оне исте од последњег извештаја.

Телеграм бечке берзе од 1. авг.

Сребро	—	—	124.02
Дукати	—	—	6.25

ОГЛАСИ.

Стечај.

У варошници Ст. Футогу — у Бачкој — управљено је место српског учитеља I. разреда.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 210 фр. а. вр. 50 фр. а. вр. за стан, 3 хвати тврди дрва и 1 јутро земље.

Потражитељи имају се с нужним сведочанствима прив. школском одбору до 1 септ. т. г. пријавити потписаном.

У Ст. Футогу 26. јула 1870.

1—3 прив. школски одбор.

Стечај.

На ново установљено учитељско место у српско-православној общини Старо-Керек, Бач-Бод: жупаније. — Плата је годишња 360 фр. а. вр. 3 хвати тврди дрва, и слободан стан.

Потражитељи који су приправничке науке добро свршили, и доброд су поведани, нека се с потребним добро устрепеним сведочама најдаље до закључ. 31. августа о. г. на поменути прив. школску общину обрате.

Из одборске седнице српско православне цркв. школ. общине. У Ст. Керу о Илији дану 1870.
В. Крстоносић
Михаил Стефановић
перовођа. 1—5 парох и председник.

Стечај.

На управљено правосл. учитељско место женске класе, у Десп. Сент Ивану, отвара се конкурс, компетенти имају своје молбенице на общину Десп. Сент Ванску до 30-ог августа т. г. поднети. Плата је сједујућа: 105 фр. а. вр. у готовом новцу 20 пож. мер. наполике 4 фата тврдог дрва 4 фата житне сламе, и нуз то слободно обиталиште.
У Десп. Сент Ивану 12 августа 1870.

Сава Игић
инес.

1—3

Бр. 297.

Едикт.

На поднешену епархиалном конвисторијуму овоме молбу Симеона Јовановића из Н. Сада за изречење коначног развода брака из међу њега, и његове неанано куда у свет отишавше супруге Ксеније рођ. Петровић, и дозволење да може у други брак ступити, позива се од стране конвисторијума овог, речена Ксенија, да од данас за 6 месеци дана има поради расправљања споменутог бракарзводног предмета, или лично конвисторијуму овоме предстати, или место становња свога истоде до знања доставити и то тим пре, што ће се у противном случају предузети и даље чинити оно, што у том погледу постојећи закони прописују.

Из седнице конс. у Н. Саду 23 јула 1870.

Конвисторијум источ. правосл. епархије Бачке.

1—3

1754

год. 1870.

Едикт.

Од стране суда сл. вр. вароши Новог Сада овим се позивају сви они, који држе, да имају наследна права на заоставину по Марку Клаићу односно по његовој првој жени Софији Клаић, која се састоји из половине куће у Новом Саду под бр. 2098 — да то своје право за време од 45 дана бројећи од трећег увршења овога едикта код овога суда писмено пријаве, јер ће се у противном случају наследство овоме суду познатој наследници предати, односно на њено име преписати.

Од суда сл. вр. вароши Новог Сада 18. јула 1870.

Имро Балла Јован Радовановић
бележник. 2—3 варошки судија.

Бр. 175

г. екс.

Дражбена објава.

У слоб. краљ. вароши сомборској градиће се у сјед општинског на вишем месту потврђеног закључка варошка болница. Пошто ће се овај поса путем подужећа обавити имати, то се ради дражбе, на којој ће ду се и писмене са пишманлуком снабдјевене понуде примати, рок на 29 августа т. г. у 9 сати на јутра овим заказује.

Дужина болнице износи с преда 23' 4" 6" а дужина обадвоју на кут савијајући крапа по 10' 2" 6" ширина пак ових по 5' 5" 9". Висина целог здањња 3 фата 2' од земље. Амо долже још два мања побочна здањња свако 4 фата 5' дугачко и 3 фата широк.

Позузеће повериће се или на цело здањње или пак само на поједине пословне гране (струке) извничном ценом служаве у погледу камениског посла — — — — 6288 фр. 60 н.
дућерског материјала са послом — — — — 4774 фр. 60 н.
цена за кров са послом — — — — 935 фр. 80 н.
димарског (клевенског) посла — — — — 174 фр. —
столарског посла — — — — 1483 фр. —
браварског посла — — — — 606 фр. —
навала — — — — 298 фр. —
стаклара — — — — 332 фр. —
свега — — — — 14,892 фр. а. в.

Пишмандук је од овога 10 проц.

Из ближе може се ова ствар проучити само из овопредметних писма, што код начелника леже, ди се и дражбени услови видити могу. 2—3

ПРОГЛАС.

Дана 4. Септембра по римском 1870 у 8 сати преподне, издавање се путем јавне дражбе, у писарни српско народног властелинства Даљског, у Даљу, на три једно задругим следеће године т. ј. од 1. Новембра 1870 до последњег Октобра 1873 под закуп. —

1. Право точења пића у кримама Даљским, Скела, Дампачице, Жабњак, Јама, и Водича, у трговиншту Даљу, преко 5000. душа, на Дунаву са Аленцијом пароброда, бројавом и железницом, и поштом.

2. У Крчми Беломорду на старој Драви до 1900. душа.

3. У крчми Борову до 1800. душа, на Дунаву.

4. У крчми Шанад из под села Сарваца.

5. У крчми Клица на јавном друму осечко вуковарског са 7. јутара ораће земље.

6. У крчми Зурло на друму Даљско боровском с кућом и зградама.

7. У крчми Крива бара на друму вуковарско Осечком.

8. Право риболова у Дунаву Даљском, и боровском, у порињу/осеку даљском и Савула у Борову.

9. Паша у Кестеначком риту до 447 јутара у Беломорду.

Примаће се и писмене понуде (оферти)

Увјеси закупа могу се у писарни властелинској у Даљу свако доба угледати.

1—3 Властелинство Даљско.

ОГЛАС.

Код пароха Уроша Вучерића находи се доброга стања на продају од 10 акова бакарики казан; кои, са својим цевима капаком, и лаганицом у стабарки, износа 3 и по цен. у бакару тежине.

Нуз то имаде још 8 капа под гвозденим обручен 1/2 ак. 1/2 1/2 1/2 акова, и више ситни реквизита све то код продавца у Чуругу ниже цен. добија се може. 1—2

Стециште.

Одбор бачке градомеђе, закључком својим од прошле године, под бројем 152. Донешеним, отвара

стечиште, на изнова установљено, у общини старо-бечејској II-ог реда лекарско станиште с годишњом платом од 400 форинти одређеном, с тим додатком, да ко ово лекарско станиште — које ће се средством избора обавити, получити жељи, нека молбеницу своју с нужним писменим доказима снабдјевену, и чрез стичну надлежну власт одостовјерену, да мађарски и српски језик зна до 18. априла текућег лета, по р. к. бачке градомеђе првом поджунанском званју поднесу.

У Сомбору 28. јула 1870.

3—3 Пал Антал.

Бр. 11. — Одбор.

Стечај.

Ради поуменења управљеног места I. разреда учитеља у српској общини у Стапару — отвара црквена школска општина стечај.

Са овим местом скопчана је годишња плата, и то у готовом новцу 84 фр. а. вр. четврт сесје земље, 24 пожуски мерова жита, једну трећину пещи мер. варива, 100 фун. говеђија меса, 20 фун. лоји 100 фун. соли, 3 хвати црвени дрва, 2 хвати сламе, слободан стан са лепом баштом.

Проститељи за ово место нека своје молбенице са приреним писмом и сведочбом о свршеним приправничким наукама, и свој моралном понашању снабдјевене, на овдашњу црквено-школску општину најдаље до 20. авг. 1870. пошаљу.

У Стапару 18. јулија 1870.

У име црквено-школске општине:

3—3 Јован Буричић председник.

Стечај.

На учитељско место у горњем Товарнику у Срему. Плата је годишња 250 фр. а. вр. 12 хвати дрва, и леп безилатан стан.

Потражиоци који су приправничке науке добро свршили, и доброд су владања, нека се са потребним сведочама од данас. За 4 недеље дана подписаном обрате.

Из одборске седнице, српско-православне црквене општине. У горњем Товарнику 22 јулија 1870.

Васа Хаџић председник.

3—3

Стечај.

На управљено учитељско место у протопресвитерату вуковарском с овим отвара се стечај.

1. У месту Острову с годишњом платом од 260 фр. а. в. 6 хвати дрва и слободним станом.

2. У месту Мркушици с годишњом платом од 315 фр. а. в. и 6 хвати дрва за огрев и слободним станом.

3. У месту Товарнику с годишњом платом од 250 фр. а. в. 6 хвати дрва и слободним станом.

4. У месту Бршадину с годишњом платом од 315 фр. а. в. 2 хвати дрва и слободним станом.

5. У месту Петровци код Буковара с годишњом платом од 200 фр. а. в. 4 хвати дрва и слободним станом.

6. У месту Вери с годишњом платом од 260 фр. а. в. 2 хвати дрва и слободним станом.

7. У месту Шиду за I. разред с годишњом платом 210 фр. а. в. 24 пож. мерова жита и 24 мерова пожу кукуруза у зрну, у име стана 60 фр. а. в. и 6 хвати дрва за огрев.

8. У месту Шиду за III. разред с годишњом платом од 210 фр. а. в. 24 пож. жита и 24 пож. у зрну кукуруза, 6 хвати дрва и 60 фр. а. в. у име стана.

Проститељи нека извољу крштено писмо и сведочаства о способности учитељској и моралном поведенију подписаном до коца августа т. г. доставити.

У Кузмињу 22. јулија 1870.

Љубомир Руђанин

3—3 парох кузмин. и адм. прот. вуков.

Објава.

Тителски средњи годишњи вашар држаће се 22. августа п. р. као што је на све общине и јавна места објавом достављено, тако се пошт. публици до знања чрез Тиса-Фелдварског новог вашара у овом листу објављује.

3—3 Сава Секулић.

ПОЗИВ

На дан 9. августа (21.) продавати ће се у путу дражбе различито поштество у Варошину у дољем граду у старој ратној згради, уљудно се позва свани до жељи од ових ствари што купити. 2—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Стефана Петровића

у Земулу,

потребује једног помоћника. 2—2

Оглас

У моме подруму у Вуковару имам на продају четири хиљаде акова планинска орска вина бела, шилера и црна од најзврсније каквоће. Вино је понајвише од г. 1862. 1863. Цена је према особитој изврзности умерена, а продајем га или на цело квантум или на бурад, која су најмања од 60 акова.

У Вуковару 1. августа 1870.

6—1 АНТОН КНОЛ.

Оглас

Нова шпеццарска трговина код преног Раија Николе Димовића у Н. Саду, препоручује своје сходно снабдјевено стовариште са умереном ценом.

— Осим тога и главно стовариште ракетли од позлате земунске фабрике са фабричним ценама. У истој трговини имају два шегрта и један пратикант, места. 1—3

„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељу, средом, петком и недељом.
Цена је на годину 12 фор. на по год. 6 фор. на четврт године 3 ф. на месец 1 фор. а. вред. за Аустрију, а за Србију на годину 120 гроша на по год. 60, а на четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по колицини врта, које из гармонта заузимају, и за сваку врту плаћа се увек по 6 нов., за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву, а предлата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у кући број 858. код „златног једнорога.“

Број 91.

У Новоме Саду у петак 7. августа 1870.

Год. V.

ПОЗИВ

на пету

скупштину уједињене омладине српске.

Годишњи одбор уједињене омладине српско одлучио је, да скупштина уједињене омладине српске ове године у Новоме Саду

прича, како је ногом својом окаљао векљу Француског народа. А оне, који неће боравити вечити санак на бојним равницама, оне ћеко у Рајну појурити, да северним народима изгосте велику народну освету!“ А „Либерт“ из пуна грла виче: у Берлин! у Берлин! Француска још мање може сад напустити леу рајнску обалу, ако неће да падне у ропство краља Пруског.“ па онда: „доста је реч

у којој ће се између немачког и талијанског народа чврста свежа оплести. Рим је некада све народе у ропски јарам стегао, и тек касније је приметио, да је подјармљење суоседних народа то што и самоубиство. Немојте нам одрицати ону мисао, по којој је свет доста велика за слободне и срећне народе, и немојте веровати оним страховитим гласовима, што велеле, да ђерманска раса тежи, да подјарми и да искорени романскоу. Та неши су интереси једнаки. Или вар Пруска тежи, да буде стражар Ватиканов. Падамо се, да ће се наша цивили заторска задаћа са вашом заједно решити, а будите уверени, да је Наполеон III. само помоћу „патера“ знао владати. Сетите се, да се Пруска највећма одушевљавала, када сте раскинули аустријске ропске ланце, сетите се, да је Француска отела вам колеску ваших краљева и јунака (Гарибалде). То имате захвалити Французима, који се хвале, да су вам ослободитељи. Једна друга Садова на обали Рајне даће вам потпуну слободу, што је још немате, а коју заслужујете. Ми нештомо наше чете у помоћ; наша је војска довољна, да слободу континента одбрани од заједничког тирана.“ То, што је Момзен вели талијанцима, а бројав јавља, да пруски посланик гр. Брасије непрестано преговара са талијанском владом. Кажу да ће послерак по обе силе бити добар. Што се тиче папине светоске владе, Пруска отступна од свог пређашњег гледишта, што смо га напоменули у прошлом броју, и по коме је обрела, да ће бранити папу и његову земљу. — Да је у Италији и странка маџинијева спремна за радњу то се види из тога, што је сам Маџини био у Палерму, где су га и ухватили и у Гету отпустили. —

О расположењу Турске према садањим ратним приликама има у „П. Л.“ један обширан допис из Цариграда, у ком се вели, да се симпатије Османлија нагну Французима, јер Турци привајају Француску као свога старог савезника, који се пожурио, да их 1855. год. брани; зато желе победу Французима, јер се боје, да ће уједињена Немачка по њих страшна следства имати: „Француска ослабљена, Инглеска далеко од њих, Аустро-Угарска непрестано под претворм пруском и забављањем својим сопственим одржањем као и ми — у такој прилици пали би на милост руску, која би нас већ знала повременим аранжирањем хришћанских устанака упропастити.“ Влада и народ су у својим симпатијама солидарни. Одмах, кад је Наполеон објавио рат, понудио му је султан из свог побуђења савез за одбрану и нападај, и Турска се тек онда изјавила, да ће бити неутрална, кад је Наполеон савез одбио, да не служи као повод општег рату. — Дале се прича у том допису и о припремама турским; редови су познани, Египат ће дати 30.000 људи; до првог септ. стојаће 250.000 људи добро наоружани и спреми. Војска је око Шумле, у Цариграду и на граници Србије и Грчке.

БОСНА.

Ми смо поуздано извештени, да су наша браћа у Босни још последњи пут обратили се србској влади у Београду са представком, да је крајње време, да Србија одпочне ослобођење Босне изпод Турског јарма и зулума, иначе да ће Босанци у очајању свом бити принуђени, оном руку иржжити, који ја се први привати. На ово ји је двоје побудило: прво данашња времена, данашња згода и прилика, друго зулум турске, који се већ више сносити неможе. У последње је време Савет-Паша 40—50 кнезова и кметова позватнати дао, и ма да је Савет-Паша уклоњен на представку саме дипломатије европске, која се преко своји конзула о тим зулумима уверила, то ипак Босанци знаду, да је један наша гори од другог, и да је најбољи онај, који није ни пошао у Босну. Ми смо по нашој публицистичној а патријотичној дужности казали, да је сад згода и прилика, и да је крајње време, да се Босна ослободи.

Босна се сама собом неможе тако лако, бар не у ово време ослободити, једно што у њој има доста становника, који и ако су србског порекла и племена, али се по вери за Турке држе, и још нису освештени; друго, што сад није оно време, које је било у доба ослобођења Србије, где оружје није таку улогу играло, као данас, где је осим тога оружје подједнако

било, где је напоследку лична храброст у рату већу улогу играла, него данас. Захтевати, да сиротиња раја у Босни сад са којекваким оружјем устане противу непријатеља, који има пушке и топове по најновијем калупу и строју, и који би на челу својме имао понајвише вође из нове војничке школе европске — то би значило, наменути браћу своју сигурној пропасти, или бар несаразмерној и неспешној мучи и невољи.

Покрет мора споља доћи. Споља се мора рат одпочети, споља оружје и вође унети.

Коме више пристоји, да буде тај спољашни покретач и вођа, него оној држави, и оном народу, који и сами без Босне, без своје браће у Босни за дуго постојати немогу, и који би и сами постали жртва и плен ономе, који би Босну од Турака било равним, било дипломатским путем задобио.

Држава је та — Србија; народ је тај — србски народ у Србији.

Србија је довољно оружана, но ваља је за тај позив и задатак и духовно оружати.

Духовно је оружање једно, које се на срце односи, друго, које на разум дејствује.

Прво остављамо песницима, друго је задатак публицистике; прво опева јаде браће своје и креће срце на саучешће, друго разлаже политичну потребу тога предузећа, и износи пред очи јаде, које ће и онда снаћи, који сад сигурности ужива, и ликује.

Ослобођење Босне услов је обстанку и развитку и Србије, и народа у Србији.

Има учитеља државни наука, који испитију, колика ваља да је држава, да као така постојати може, и долазе до резултата, да је најмање три милијона становника нужно за обстанак државе, јер се најмање тај број извискује, да држава или сама себе одбрани, или бар таки фактор у системи европски држава бити може, да веће државе на њу рачунају, и за обстанак њен интересовати се могу; даље да је бар толико становника нужно, да се и трошкови државне машине без неослобљеног терета подмирити могу. Ово је механична страна ствари, и то је могло онда вредити, кад је државу више земља, него народ сачињавала. Данас је питање, колики треба да је народ, да као такав постојати и развијати се може? Живот народа има и други услова обстанка и развитка свога, него сама држава. Народ осим политички потреба, има и друштвени, и у опште културни потреба. Да народ један може своју културу имати, и развијати се може, иште се и више од 3. милијона душа. Где један народ има у једној држави довољан број за културу, за свестрани духовни, просветни живот, ту у другој држави и са мањим бројем постојати може, јер може са по муке присти из извора своје браће, који су у већој држави. Тако Швајцарска, Белгија, могу саразмерно са мањим бројем самостално постојати, јер су у њима делови велики околни једнородни племена, те се и мањи делови на културном нису свога целокупног племена одржати могу. Другије је у народа, који су по себи мањи, као што је и србски народ, који сад једва преко 5 милијона свега, без разлике вере и државе броји. Ту је нужно, да бар језгра народа дође што многобројније у таку свежу, да може бити носилац народне културе, образованости просвете, а то је у политичну, државну свежу, која и за друштвени и просветни живот највише услова и јамства даје.

С тога гледишта србски народ треба да већу државу има, него што је Србија, да и политично и културно постојати и напредовати може. Србија, нова и стара, Босна, Ерцеговина, Црна Гора, то треба да у државну свежу дође.

Но Босна је не само етнографски, него и географски услов обстанку и развитку Србије, и србског народа.

Један поглед на географску карту увериће нас о томе. Босна је кључ од западне стране истока; она је географски стожер србски земља; ко би Босну оделењо од Србије добио, тај би подвезавши животну жилу Србије пре а после постао и господарем Србије. Ово треба добро да узму на ум они мали души, они тесногруди спекуланти у Србији, који вичу: „нека се Босна сама ослободи, ако јој је воља — и наши су предци сами за се крв проливали.“

Ово би ваљало, да журналистика у Србији с дана на дан у равним тоновима и варијацијама, са разни страна и гледишта србском

Прилог 90. бр. „Заставе.“

ТЕЛЕГРАМ.

Париз, 4. августа пре подне. Јуче између Меца и Вердена васцели дан грмљава топова. Путници приповедају да је био врло велики и жесток бој. У недељу претрпише Пруси код Меца грдне губитке. Паликао рече у данашњој седници законодавног тела, да су Пруси напустили намеру, да узмицање француске војске преку и сједињење француске армаде предупреду. Пруси после више бојева повукше се у Комерси, њихова војска претрпери јаке ударе.

грес Француски над Прусом изиграла, — они би зацело већ дали знак за устанак, што би стропоштало престо Наполеонов. Само је то што и уздржава, да и они сами, колико је могуће обуздавају пламен револуције. —

Али не треба мислити, да је само на улицама парижким узрујаност. Законодавно тело било је такођер узрујано у седници од 9. авг., и то тако узрујано, као што није досад никад било од времена конвента. Наши читаоци ће на другом месту нашега листа наћи опширан нацрт од те знамените седнице, у којој је министарство Оливијерово пало. Овде је доста, да напоменуемо, да је у тој седници пало речи, што се могу чути тек непосредно пред падом Наполеоновим.

Паришки листови су пуни бомбастичних фраза. „Пеј“ је донео један чланах, под насловом: „Победа или смрт!“ у коме, међу осталим вели: „Подигни се, Француско, разви ово твоје заставе, Оријев пламен од Ст. Зениса, црвену заставу па и тробојнице. Пусти галског цетла и царског орла, усади либански барјак или фригијску капу, само напред! Ушли су у Француску; али ће овде и остати. Ни један се неће вратити, да по селима немачким

спремања, пишу „Пр. Аб.“ из Беча: „Могу вас уверити, да се овде набавише вести са руских граница, по којима није ни једна реч истинита о скупљању и премештању руске војске. Нећемо да распитујемо за извор такних гласова, који говоре о руским припремама за акцију у опште а на штету Аустрије на по се, — јер како сад ствари стоје, извесно је, да Русија тако исто као и Аустрија жели остати у неутралности, и очекивати тренутак, који би био згодан, да се поврати мир. Истина, да се у том погледу још ништа није између Аустрије и Русије уговорило, јер зато још није време присло ни са политичног ни са војничког гледишта, али се у том већ повели неколико пута отворени и лојални преговори, који могу сведочити бар о обилној вољи обеју сила, да за времена стану на пут крвопролићу, и да не пуге да се из досад ловализираниог рата можда европски рат развије.“ —

Момзен, славан историк управо је на талијанце писмо, у коме им вели: „да је до Италије стало, да овај рат небуде рат раса, рат романског и ђерманског елемента. Ми Немци имамо вере у Талијанима, па зато се и надамо, да ће наступити лепша будућност,